Kristus og de studerende.

Af C. Skovgaard-Petersen.

(Fortsat.)

Sand Opdragelse.

Det bliver mere og mere erkendt, at Lærerne ikke blot skal være Repetermaskiner, der skal indbanke Børnene en vis Haben Kundskaber, men at de skal være Opdragere. Og det er godt; thi en rent udvortes Kundskabsmeddelelse duer ikke meget. Den er som en Thermometerstigning ved Hjælp af den varme Aande; — paa den Maade kan man nok faa Gradstokken til at vise 20 Grader og derover, — men hvad hjælper det? Stuen bliver ved at være lige kold. — — — Saadan kan ogsaa Personligheden ligge brak og øde hen selv hos et Menneske, der viser „høj Temperatur" hvad Kundskaber angaar. Men netop Personligheden gælder det at faa fat i; — og det sker gennem Opdragelsen. Derfor maa Lærerne først og fremmest være Opdragere.

Men skal man opdrage andre, maa man selv være vel opdragen; — det er den første, desværre ofte „usynlige Paragraf i al sund Pædagogik. — Det er denne Paragraf, jeg vil understrege. Jeg vil overveje — ikke de Metoder og Midler, hvorved man bedst kan overføre Opdragelsen paa andre, men hvad det er selv at have Opdragelse; eller hvad Opdragelse i sig selv er. Thi det er ikke saa let at blive enige om.

Lige saa enige som Folk er om, at sand Opdragelse er en god Ting, lige saa uenige er de om, hvori den egentlig bestaar.

Mange Mennesker leger her den snurrigste Blindebuk med sig selv. De tager ubevidst sig selv til Model, naar de skal opstille deres Ideal — og efter Idealet retter Opdragelsen sig. De bærer sig ad som en gammel Mand, jeg en Gang i mine Studenteraar traf ude paa Landet. Han stod og hyppede Kartofler, og jeg bad i Forbigaaende om at faa Lov til at forsøge, „for (sagde jeg) det har jeg aldrig prøvet." — „Herre Gud da, svarede den gamle, er han bleven omkring ved de 20 Aar og kan endda ikke hyppe Kartofler?" — — Han syntes øjensynlig, at noget af det allervæsentligste ved sand Opdragelse var „at hyppe Kartofler" — — — thi, — det kunde nu han!

Saadan ofte. Den, der kan Latin, synes, at uden Latin gives der ingen sand Opdragelse; — og den, der hører til de smaa Profeter, synes, at det er den allerhøjeste Opdragelse at være — en lille Profet!

Saa mange Mennesker, saa mange Meninger. Men bag alle de brogede Meninger ligger der i Virkeligheden kun en 4—5 forskellige Grundanskuelser, og Mangfoldigheden opstaar ved, at disse 4—5 forskellige Synspunkter stadig til de forskellige Tider og hos de forskellige Folk dukker op under nye Navne og med nye Klæder paa.

I.

Den første af disse Anskuelser er den, at sand Opdragelse væsentlig bestaar i „gode Manerer" (good manners).

Ikke at støde an, ikke at spytte paa Gulvet, ikke at gaa med Hænderne i Lommen eller stikke Kniven i Munden ved Bordet — af saadanne Bud hænger (for en vis Klasse Mennesker) al Loven og Profeterne. — — — Man maa være bleven, sleben, være paa Moden; — man maa nøje kunne bedømme, hvor man helst skal gaa paa Listesko, og hvor man tør lade Sporen klinge; — man maa kende det sidste nyt; — om Middagen være godt inde i, hvad der stod i Morgenavisen og kunne lade Munden løbe om Lockout, Politik, Dreyfus-Affære og Transvaaltrig; — — — kan man blot det og en Del andet af samme Slags, og har man fremfor alt Lugtesans nok til aldrig at kalde en Kammerraad for Kommerceraad eller begaa lignende Dødssynder, — saa er man i en Mængde Mennesters Øjne „et ualmindelig velopdragent Menneske!" —

Dog, lad andre dyrke „Manererne"; jeg kalder den Opdragelse, der væsentlig bestaar i Form og Sminke for Opvarterdressur og Marionetfuldkommenhed; og hverken en Opvarter eller en Marionette er mit Ideal af et Menneske, saa lidt som et svajende Siv eller en Prinsesse paa Ærten. Men højere kan Maneropdragelsen aldrig drive det. — — — Det halve Menneske gaar op i Spaaner blot for at blive tilbørlig „sleben", og af lutter Slebenhed bliver Folk saa ens og kedelige som Faar paa Amagerfælled. — De bliver som klippede Taxtræer, der idelig er under Modesaksen. — Det er Skinopdragelse — og ikke mere.

Saa forstaar jeg bedre, at man kan sætte sand Opdragelse i lige det modsatte, — — ikke i gode Manerer, hvorved man studser og pudser paa sig selv for at „blive ligesom de andre" — — men i Mod til at være sig selv, — naturlig, frisk og aparte, ganske som man kom fra Vorherres Haand.

I saa Fald bliver det vovede og det selvbevidste, som tør være sig selv bekendt uden Spændetrøje og Manérsnørliv, den sande Opdragelses Kendetegn. Den vel opdragne sætter sin Hat, som han vil, paa Trods af al Skik og Mode.

Og noget er der i det. Jeg tror, Vorherre selv vil indrømme, at den vredne Lyng og den knastede Eg har mere „sand Opdragelse" end de savskaarne Brædder, der er høvlede ens og stablede i Bunke. — Men denne „Væren sig selv" har dog ogsaa sine Skavanker. — Erfaringen viser, at den, der blot gaar ud paa at være sig selv, ender let i det bølleagtige, det krænkte og søgte, eller i al Fald i mange aparte Abekatterier, — og hverken Bøllen eller Abekatten har sand Opdragelse, — det tænker jeg, vi kan blive enige om.

Skal sand Opdragelse bestaa i „at være sig selv", saa maa dette i al Fald forstaas — ikke som en raa Selvhævdelse, men som en harmonisk Udvikling af det hele „Selv". At være sig selv bliver da eet med at have faaet alt i sig selv udfoldet og alle sine Evner udviklede hver i sit rette Maal som Kronbladene paa en Lillie. —

I den Betydning kan det være sandt nok, at sand Opdragelse bestaar i „at være sig selv", men vi er i Virkeligheden dermed lige vidt; thi skal det hele Menneske harmonisk udfoldes, saa maa vi først vide, hvad der da bor i Mennesket, — hvilke Muligheder det rummer, — hvad det ejer af Kræfter, og hvad der er Kræfternes Tyngdepunkt; — og her stilles atter Svarene. Alt for ofte ser man, at de, der forfægter, at sand Opdragelse bestaar i en harmonisk Udvikling af det hele Menneske, slet ikke kender det hele Menneske, men blot nøjes med (paa hedensk Vis) at udvikle en sund Sjæl i et sundt Legeme, — mens de helt ser bort fra det inderste i Mennesket: Samvittighedslivet og Hjertets dybeste Krav. Og derved bliver Opdragelsen, trods al pretenderet Harmoni, i Virkeligheden Ensidighed og Skævhed.

Og endnu mindre kommer man ud over Skævheden ved, som andre, at sætte den sande Opdragelses Kendetegn i at kunne klare sig selv. — —

Den vel opdragne, hedder det da, tænker hverken paa at pudse sig selv eller være sig selv, men paa at klare sig selv. — — — Det er i det praktiske Liv Opdragelsen skal staa sin Prøve. — Har man derfor Overblik over Forholdene, saa man er „Situationens Herre"; — har man de fornødne tekniske og praktiske Færdigheder, saa man altid, som Katten, falder paa Benene, hvorban man end bliver tumlet og kastet af Forholdene, — saa har man al den Opdragelse, man behøver. Alt, hvad der ikke hjælper et Menneske til at klare sig selv i det praktiske Liv, er ufornøden Ballast.

Ja — men er det nok? — er alt dermed sagt? Er Livet da blot „Praksis"? — Og er virkelig enhver, der klarer sig godt, dermed ogsaa i Besiddelse af sand Opdragelse? — Parvenuen og Tyrannen klarer sig jo hver for sig paa bedste Vis, — er de derfor Opdragelsens Idealer? — — Man kan være saa praktisk, at man for bare Tusindkunstneri bliver en samvittighedsløs Opportunist. — Er det virkelig Opdragelsens Maal?

Nej, lyder det fra anden Side — man skal netop kunne glemme sig selv. Altid at ville klare og salvere sig selv, det er just det uopdragne Mennesktes Art; men at glemme sig selv og fornægte sig selv og glad kunne træde i Skygge, det er det opdragne Mennesktes Kunst. — Selvopofrelse er den sande Opdragelses Adelsmærke. — —

Igen et stort Stykke Sandhed, men ogsaa kun et Stykke. — — — Man skal ofre sig selv, men for hvad? — er det da lige meget? Man skal glemme sig selv, — men hvorover? — gør det da ingen Forskel? Man skal fornægte sig selv, men er da det at drikke Vandet fra de pestsyges Bylder Opdragelsens højeste Triumf? — er Asketen Opgragelsens Ideal? — det bliver han, naar Selvopofrelse er Opdragelsens eneste Indhold?

Man har øjensynlig her rørt ved en Sandhed, men ikke faaet alt med. Og det gælder ikke blot denne sidste Opdragelsestheori, der sætter det væsentlige i at glemme og ofre sig selv, men det gælder lige saa godt alle de andre før nævnte Former, de, der blot gik ud paa at pudse sig selv, eller være sig selv, eller klare sig selv. Der er Sandhed i det alt; men ingen af Delene er et fuldgyldigt Udtryk for den hele Sandhed. Det er kun Sandhedsbrokker, der forsøger at gaa paa egne Ben og derved skaber Karrikaturer. — Opdragelsens Historie er et Bevis herfor; — thi den er i Virkeligheden ikke meget andet end en uendelig Variation over disse fire nævnte Grundakkorder; og alt eftersom man anslog den ene eller den anden af dem, blev Menneskeidealet en formstiv Mandarin, et nøgent Naturbarn, en behændig Tusindkunstner eller en selvforglemmende Asket; — men baade Mandarinen og Naturbarnet, Tusindkunstneren og Asketen er hver paa sin Vis en Karrikatur. Vil vi ud over det karrikerede maa vi have den Sandhed, der er i hver af disse Ensidigheder, forenet; vi maa have gode Manerer forenet med Naturlighed, praktisk Aandsnærværelse med Selvforglemmelse; — men kun sand Opdragelse formaar at forene disse Ensidigheder og derfor bestaar sand Opdragelse ikke i nogen af dem, men ligger dybere end dem alle.

Hvori bestaar den da?

Underligt nok, at man kan strides herom. Man skulde dog synes, at Ordet selv siger det saa tydelig, som man kan forlange.

Opdragelse er Op-Dragelse. At have sand Opdragelse er i Aand og Sandhed at have Dragelse opad og leve et Personlighedsliv, der er underlagt en opadbragende Magt. Derom burde man kunne enes.

II.

Trænger vi da til „at drages op"? — — er vi ikke saa højt paa Straa, som vi kan komme? — Vi er Mennesker, og Mennesket er Skabningens Herre. Vi er Europæere, og Europæerne er de fleste andre Mennesters Herre. Vi er det tyvende Aarhundredes Slægt, — og ingen Slægt er kommen højere.

— —

Der tales undertiden i saa overdrevne Toner om, hvor Højt vi er komne, at man næsten skulde tro, at al yderligere Op-Dragelse var Overflødighed eller Himmelstormeri; — og saa er Sandheden dog, at rider vi end paa Nuets Top af Tidens rullende Bølge og ser ned paa alle de forbigangne Slægter, saa trænger vi selv ikke mindre end hine til at drages op i inderste og dybeste Forstand.

— — — —

Der er en Fortælling om Jeremias, som er værd at standse ved. Den lyder omtrent saaledes:

.... Da toge de Jeremias, og kastede ham i Malchias Melechs Søns Hule, som var i Fængslets Forgaard og nedlode Jeremias ved Reb, og i Hulen var der ikke Vand, men Dynd, og Jeremias sank ned i Dyndet. — Der Chusiten Ebed-Melech, en Mand som var Hofmand og var i Kongens Hus, hørte, at man havde kastet Jeremias i Hulen .... — da gik Ebed-Melech ud af Kongens Hus, og han talede med Kongen og sagde: — min HerreKonge! disse Mænd have gjort ilde i alt det, de have gjort imod Profeten Jeremias, som de kastede i Hulen, saa at han, der hvor han er, maa dø af Hunger ... — Da befalede Kongen Chusiten Ebed-Melech og sagde: tag tredive Mand herfra med Dig og drag Profeten Jeremias op af Hulen, førend han døer. — Og Ebed-Melech tog Mændene med sig og gik ind i Kongens Hus hen under Forraadskammeret og tog derfra nogle gamle Pjalter og gamle Klude og lod dem gaa ned til Jeremias i Hulen med Rebene. — Og Chusiten Ebed-Melech sagde til Jeremias: læg dog de gamle Pjalter og Klude om Dine Aksler under Rebene; og Jeremias gjorde saaledes. — Og de droge Jeremias op med Rebene og førte ham op af Hulen ..." (Jerem. 38, 6—13).

Her fortælles altsaa, hvorban Jeremias blev dragen op; — og han havde det sandelig Behov; han var jo kastet ned i en Hule i Fængslets Forgaard, hvor han maatte dø, hvis han ikke blev dragen op, thi han sank stadig dybere og dybere i Dyndet.

Vi har Behov „at drages op" af samme Grund; — ogsaa vi sidder som Jeremias, naar alt kommer til alt, i Hulens Dynd; — — blot sidder vi der ikke som han, for vor Troes, men for vor Vantroes Skyld. — Vi sidder i Hulens Dynd fordi vi tilhører en forvendt og vantro og falden Slægt. — —

— — — Jeg drømte engang, at jeg saa' Adam og Eva blive jaget ud af Paradisets Have; — — jeg hørte deres hastige Løb henimod Havens Udgang, — og jeg fornam Suset af Kerubens Vinger. — — Men se, — da de kom til Tærskelen af Paradisets Have, da saa' jeg, hvorban de pludselig faldt. — Ned gennem Luften faldt de — mange, mange Favne, — — thi Verden derudenfor Paradiset laa meget dybere end Paradisets Jord; — — ned i noget smudsigt Dynd faldt de; — og jeg vaagnede ved, at der ved Adams og Evas Fald sprøjtede nogle Stænk af Dyndet op paa mig selv.

Jeg tror, der er mere Sandhed i den Drøm end i alle de Bibelbilleder, hvor man ser Adam og Eva jages ud af Paradiset — ud i en Verden, der ligger i Plan med Edens Have; — — — Nej saadan var det ikke. — — — Vi taler saa ofte om „Underverdenen" og mener dermed „de dødes Rige"; men i Virkeligheden er denne Verden (denne Syndens og Dødens Jord) selv en Underverden, thi den ligger saa langt, langt under den Paradisverden, Gud skabte os til. — —

Vi kom ind i denne Verden ved et Fald; — — hvis Mennesktene ikke var faldne, var de aldrig komne ind i den. Selv denne Jords Bjergtoppe ligger en Verdens Afstand under Paradisets Dale.

Men alt det faldne trænger til „at drages op". Og det saa meget mere som „Faldet" ikke er sluttet een Gang for alle.

Vi er ikke blot en falden Slægt, men en Slægt i Fald. Hvis vi ikke „drages op", gaar det os som Jeremias i Hulen, om hvem der staar: „han sank ned i Dyndet" — dybere og dybere sank han. Saadan ogsaa vi i Syndens Dynd. Dybere og dybere synker vi deri, hvis vi ikke drages op; — overladte til os selv — falder vi tilsidst igennem denne Verden ned i Fortabelsens Land, — „den underste Verden", „det yderste Mørke".

Uden Op-Dragelse gaar det os som ham, der lokkede os ind i Faldet, Satan selv. Han er den morgenfødte Stjerne, der er falden fra Himlen til Hulens Bund. Hans Liv og Skæbne er helt igennem et Liv i Fald. Vi ser i den hellige Skrift, hvordan han falder — Trin for Trin — ja, Verden for Verden. — — — Først faldt han fra sit himmelske Salighedssæde, — — men faldt dog foreløbig ikke dybere, end han kunde blive ved at færdes i Himlen som Guds Børns Anklager (Job. 1.) — — Saa ser vi i Aabenbaringens Bogs 12. Kapitel, hvordan Englen Mikael nedstyrter ham, den gamle Drage, fra Himlen til Jorden; — nu kan han ikke længer anklage Guds Børn i Himlen, men kun friste dem paa Jorden. — — Saa ser vi i Aabenbaringens Bogs 20. Kapitel, hvordan han ved Tusindaarsrigets Frembrud falder fra Jorden ned i Afgrunden; — nu kan han ikke længer lede Jordens Slægter ind i Fristelse, men kun afmægtig slide i Afgrundens Lænke. — Og saa ved Verdensdommen ser vi, hvordan aabner sig under ham, og han faldet fra Afgrundens Lænkeplads ne paa Ildsøens Bund.

Fra Thronsædet til Himlens Anklagerbænk, — fra Himlen til Jorden — fra Jorden til Afgrunden — fra Afgrunden ned i Ildsøen — det er Trinene i Satans Fald.

Satans Liv er helt igennem et Liv i Fald, fordi det i fuldeste Forstand er et Liv uden Op-Dragelse, — uden en eneste sand Dragelse opad.

Saadan bliver ogsaa Mennesktets Skæbne, om vi ikke standses i Faldet og drages op". Det Fald, hvormed vi faldt fra Paradistærskelen ned i denne Verden, fortsætter sig da gennem Dyndet i denne Verden ned til Fortabelsens Land, — saa de fortabte i dobbelt Forstand er „faldne" Mennesker.

Jeg véd vel, at vi ikke her paa Jord uden videre kan overskue Mennesktets hele Fald. — Faldets første Del ned i denne Verden har ingen set med sit synlige Øje, og Paradisverdenen ligger saa højt og fjærnt for mange, at de ganske har tabt den af Syne og tabt Troen paa nogen Sinde at være komne derfra. — Og Faldets sidste Del ned fra denne Verden, ned i Fortabelsen, har heller intet Menneske set; thi Gud gav Dødens Engel et Slør saa tæt, at intet jordisk Øje ser igennem det, og Aandens Verden er saa lydløs stille, at, selv ved Dødens Porte, hører vi hverken Lyd eller Genlyd af det faldende Mennesktes sidste store Fald. — — — Men der er eet Stykke af Mennesktesjælens Fald, som ligger synligt og aabenbart for hvert et Menneske, der vil se, — og det er Faldet i denne Verden. Her i Verden gaar det det faldende Menneske ganske som Jeremias, om hvem der staar: han sank dybere og dybere i Dyndet. —

Hvem har ikke kendt den næsten fortvivlede Følelse af at synke — redningsløst synke, om ikke en stærkere Magt derovenfra drager os op? — — Med næsten navnløs Ve har jeg kendt denne Følelse i min egen Sjæl, og jeg ved, at det er i saadanne Øjeblikke man raaber: Herre! forskyd mig ikke i Vrede! opgiv mig ikke og forlad mig ikke min Frelses Gud! — — og med næsten uhyggelig Klarhed har jeg set denne uvilkaarlige, hjælpeløse Synken i mange andre Mennesters Liv. — — — Jeg husker for nogle Aar tilbage; jeg sad paa Korsørs Banegaard; da kom der en ung Mand hen til mig — laset, lurvet, bleg og gusten med rindende Øjne og ildrød Næse; — — han vaklede hen imod mig og snøvlede: „god Dag gamle Ven! — hvad? — kender Du mig ikke? — jeg er Rasmussen; vi har da ellers sete før i Dag!" — — — Jeg saa' paa ham. — Rasmussen! — — der dæmrede noget for mig; — — for mange Aar tilbage havde jeg gaaet i Skole med en, der hed Rasmussen, en frisk velbegavet Dreng fra et ganske godt Hjem, — han kunde være bleven til noget godt og dygtigt her i Livet, — men han fattedes „Op-Dragelse", — han fattedes noget, der drog ham opad — og se, saa sank han. — Han kom ud af Skolen, løb af Lære, — sank fra sit Hjem ned i Knejpen, — sank saa ned i Drukkenskab og Dagdriveri, — og stod nu de'r, knap 30 Aar gammel, ødeligt paa Legeme og Sjæl. — Hans hele Livshistorie kunde samles i disse Ord: „han sank ned i Dyndet" — Og alt sammen fordi han ikke havde en Magt i sit Liv, der i Aaand og Sandhed drog ham op. — —

Og saadan altid. Fattes et Menneske den opdragende Magt, saa maa han synke og falde; — han er i stadig Fald, — selv om hans Falden og Synken ikke altid bliver saa udvortes synlig som hos denne Skolekammerat. — — — Undertiden kan tværtimod Faldet dækkes bag en tilsyneladende Opgang. Det kan se ud, som om et Menneske stiger og stiger, og dog kan Sandheden være, at han synker og synker.

Det er det, som Paludan-Möller saa gribende har skildret i Adam Homo.

Vi ser her en ung Mand, hvis hele Liv udvortes talt er en Stigning. — Han begynder fra neden som fattig Præstesøn; — som Student i København bor han paa Kvisten, og hans hele udvortes Herlighed er paa det Tidspunkt nogle hjemmestøbte Tællelys! — Ved Dansøvelserne i Aabenraa gør han kun en maadelig Figur; hans venstre Ben kommer ham stadig i Vejen, og tilsidst danser han paa de bare Hosesokker, da Saalerne er slidte ud af hans Sko. — — Hans første Forsøg paa at svinge sig lidt i Vejret ved at tage „en russisk Frak med Silkefoder" paa Kredit ender ynkelig med, at Kreditorerne truer ham med, at sætte ham i Avisen, og han maa tidlig og silde gribe til Informationer for at halde sig dem fra Livet. — — Men snart gaar det bedre. Han bliver Kandidat; bliver Gæst paa det rige Galtenborg og det jyske Baroni; lærer „den store Verden" at kende; bliver gift med Baronens Datter Mille; faar tilsendt „Hof-Jagt og Ridejunkeri- Patentet" og vender, efter nogle Aars Fraværelse, tilbage til København — ikke i en Deligence og forlovet med en Gartnerdatter, saadan som da han drog bort, men i aaben Wienervogn med fire Fuxer og med en Frue klædt i Strudsfjershat og Fløjelskjole. Saa bliver han Kammerjunker; — faar Kammerherrenøglen bagpaa og Ridderkorset fo rpaa, stiger til Baron og Medlem af de tusind Kommissioner. Kun 57 Aar gammel faar han Storkorset, bliver udnævnt til Excellence og højt feteret Theaterdirektør — — og til syvende og sidst kan hans Gravskrift melde, at

„Her hviler Adam Homo med den blide Aand,
Baron, Gehejmraad, Ridder af det hvide Baand".

Se, det var Stigning! det var i Sandhed en opadgaaende Karrie're! — og dog Medajlen en Reserve. — Der var i hans Liv ikke den Magt, der i Sandhed drog ham op. Digteren tager stadig Sløret til Side og lader os se ind i denne Adam Homo's Aand og Hjerte; — og vi ser da, hvordan han, for hvert Trin han i Verdens Øjne stiger, i Virkeligheden synker dybere og dybere i karakterløs Elendighed, —i Indholdsløshed og Selvfortabelse.

Set med Aandens Øje begynder han saa højt som et Menneske her i Verden kan begynde: han begynder med Barnets Uskyld. Som en lille Fugl i Hjemmet „synger, le'r og græder" han. — I sin Ungdom er han idealt begejstret. — Baaret af Hjemmets Minden og Moderens Kærlighed beslutter han ikke at unde sig nogen Hvile, „før han er bleven e't med Idealet og faar dets Herlighed i Daad udtalet!" Lutret af Almas Kærlighed bekender han, at hans Liv har et Centrum, og „Centrum er min Tro".

Men han kan ikke holde sig paa denne Højde. Han begynder at synke. Det viser sig først ved Vægelsind, Villieslaphed og en idelig Opsættelse af det, der er Pligt; — og da han føler „ærgerlig Fortrydelse" herover, trøster han sig med, at Mennesket kun er „et Produkt af Hændelsen". — Men endnu ejer han Sandhed nok til at mærkeHulheden i denne Trøst; han føler sig derfor „paa Sjælen gennempidsket, troesforladt", med „hullet Hjerte" og med falmet Mod.

Men han synker dybere; han bliver „fremmed for sig selv". Hjemmet blegner for ham; dets Høns og Ænder synes ham saa skidne mod Galtenborgerparkens Svaner med de hvide Halse. Han slipper sin rene Ungdomskærlighed, sin sønlige Fortrolighed og sit Livs egentlige Kald.

Og stadig synker han. Midt i sit Skibbrud slaar han sig tilfreds med en løjet Tilfredshed; han sælger sig selv for Fløjel og Flitterstads og trøster sig nu med, at han har faaet Erfaring og herefter vil leve „strengt moralsk".

Men det bliver ikke til noget. Han synker som en Sten, der ikke standses i Faldet. Fra den løjede Tilfredshed synker han ned i den forlorne Idealisme og den indbildte Storhed. Skønt han for sit personlige Vedkommende har opgivet al sand Fuldkommenhed, vil han nu arbejde for „Folkets Fuldkommenhed"; og foran Spejlet føler han sig som Ligemand med „Luther, Mirabeau, Lykurg og Salon"; — og da hans Planer er slaat fejl, opgiver han Idealet som Krav paa sig selv og Samfundet og henviser det til Theatret! Ved „Lampeskin og Pyntekoner" vil han nu arbejde for Ideens Sag, — mens han selv forøvrigt lever bon med franske Saucer og med Jomfru Frisk, — og samtidig sætter som Motto i sin Signetring det skønne Ord „At være, ikke synes!"

Dybere i Skin og Selvfortabelse kan man ikke synke, —i denne Verden! — — —

At skjule det indvortes Fald ved udvortes Stigning — det er Satans Mesterstykke, — det er Bedragenes Bedrag. For hver een, der synker synlig for Alverden, er der maaske ti eller flere, der stiger i det aabenbare og synker i det lønlige. — — Baronen, Geheimraaden og Ridderen af det hvide Baand dækker over det indre Mennesktes Fald fra barnlig Uskyldighed og oprigtig Idealitet gennem Vægelsind og falsk Trøst til løjet Tilfredshed og forloren Idealisme. — Trinene paa Verdens Rangstige skjuler over Stadierne paa Dødens Vej.

(Slutter.)